

Δ'

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΕΙΣ ΛΕΣΒΟΝ
(ΑΠΟ 11 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ - 10 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1963)

ΥΠΟ ΣΤΑΥΡΟΥ ΚΑΡΑΚΑΣΗ

Κατὰ τὴν ἀποστολὴν μου ταύτην εἰς Λέσβον εἰργάσθη ἐν ταῖς χωρίαις : Ἁγιάσος, Πλωμάρι, Πλαγιά, Μεγάλο χωριό, Συκαμινέα καὶ Σκάλα Συκαμινέας, Στύψη, Πέτρα, Μόλυβος, Καλλονή, Ἀρίσβη καὶ Ἁγία Παρασκευή. Ἐγένοντο ἐν συνόλῳ 317 ἡχογραφήσεις, ἐκ τῶν ὁποίων αἱ 292 περιλαμβάνουν χορούς καὶ τραγούδια, κατεχωρήθησαν δὲ εἰς τὸ βιβλίον μουσικῆς ὕλης ἀπὸ ἀριθμ. 7910-8192 (α'-ι').

Τὰ ἡχογραφηθέντα ἔσματα ἀνήκουν εἰς τὰς κάτωθι κατηγορίας : τραγούδια γαμήλια, ἐρωτικά, ἀποκριάτικα, λατρευτικά, κάλαντα τῆς κούνιας, τοῦ κλήδονα, νανουρίσματα καὶ ταχαρίσματα, μοιρολόγια, διόδια, σατυρικά καὶ ἄσεμνα. Περιλαμβάνονται ἔτι καὶ παραλογές τινες καὶ ὀλίγα ἡπειρωτικά τραγούδια ἐκ τῆς ἡπειρωτικῆς Ἑλλάδος.

Ἐκτὸς τῶν προαναφερθεῖσων ἡχογραφήσεων, εἶσθε 6 κατεχωρήθησαν εἰς τὸ βιβλίον ξένης ἡχογραφημένης μουσικῆς ὕλης (ἀρ. 141 - 149) καὶ 9 εἰς τὸ βιβλίον ἡχογραφημένης Λαογραφικῆς Ὑλης, ἀρ. 245 - 264. Τὰ κείμενα ὧν τῶν ὡς ἄνω ἡχογραφήσεων κατεγράφησαν εἰς σελ. 285 (ἀρ. 149 μὲγα), χειρ. Λ.Α. 2765.

Πλὴν τῆς ἡχογραφήσεως τῆς μουσικῆς ὕλης ταύτης περισυνέλεξα ἐπιπροσθέτως καὶ ἄλλην λαογραφικὴν ὕλην, ἥτις κατεγράφη εἰς σελ. 154, σχετικὴν μὲ διάφορα ἔθιμα καὶ περιστάσεις τοῦ βίου τοῦ λαοῦ, καθ' ὅς ἔδονται ἔσματα καὶ ἐκτελοῦνται λαϊκοὶ χοροί, ὡς κατὰ τὸν γάμον καὶ ἄλλας λαϊκὰς ἐκδηλώσεις. Κατέγραψα ἔτι δημῳδαὶς παραδόσεις καὶ ἔθιμα τοῦ κλήδονα, τὰ κάλαντα Πρωτοχρονιάς, τῶν Φώτων καὶ τοῦ Λαζάρου, ἔθιμα τῆς Πρωτομαγιάς, τῆς Πανηγύρεως τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς, ἡ ὁποία γίνεται μὲ μεγάλην ἐπισημότητα καὶ κατὰ τὴν ὁποίαν ἐκτελοῦνται ἵπποδρομίαι καὶ ἄλλοι ἀθλητικοὶ ἀγῶνες, τέλος πληροφορίας διὰ τὴν ἀλιεῖαν κ.ἄ.¹

¹ Ὁ κ. Βρασιδάς Λαγουμίδης εἶχε τὴν καλωσύνην νὰ παραχωρήσῃ διὰ τὸ Λ.Α. ἐκ τῆς ἰδιωτικῆς του συλλογῆς τὰ κείμενα διαφόρων τραγουδιῶν, ὡς νυφιάτικα, νανουρίσματα μοιρολόγια, τραγούδια τῆς θάλασσης καὶ παροιμίας, δι' ὃ καὶ τὸν εὐχαριστῶ ἰδιαιτέρως. Εὐχαριστῶ ὡσαύτως διὰ τὴν συμπαράστασίν των, τὸν κ. Ἀποστόλου, Δήμαρχον Μυτιλήνης, καὶ τοὺς φίλους τῆς λαογραφίας κ. Στρατὴν Παρασκευαΐδην, ἀρχαιολόγον, Ἀθαν. Παρασκευαΐδην, δικηγόρον, Παῦλον Ἀσημάκην, Δ/τὴν Δημαρχίας Μυτιλήνης, Καν. Ἑλλήν Μολίνου, κ. Παν. Μπράτσαν, Πρόεδρον Ἀναγνωστηρίου «ἡ Ἀφύπνις» εἰς Ἀγιάσον, Δρ. Κράλλην καὶ κ. Εὐαγγελινὸν ἐξ Ἀγίας Παρασκευῆς, ὡς καὶ πάντας τοὺς λοιπούς, οἱ ὅποιοι συνετέλεσαν εἰς τὴν ἐπιτυχὴ ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου μου τούτου.

Ἡ ὅλη συλλογή συμπληροῦται ἔτι καὶ διὰ σχετικῶν φωτογραφιῶν.

Περὶ τῆς δημώδους μουσικῆς τῆς νήσου Λέσβου αἱ γνώσεις ἡμῶν εἶναι πολὺ περιορισμέναι, διότι ἐκτὸς μερικῶν Λεσβιακῶν ἱσμάτων, τῶν ὁποίων ἡ μουσικὴ ἔχει δημοσιευθῇ εἰς τὸ μουσικὸν περιοδ. «Φόρμιγξ» εἰς τὴν βυζαντινὴν παρασημαντικὴν καὶ 20 τραγουδιῶν εἰς τὸ «Λεσβιακὸν Μηνολόγιον» ὑπὸ Παν. Νικήτα¹, δὲν κατέχομεν, ὅσον γνωρίζω, ἄλλας πληροφορίας.

Ἐκ τῆς γειτνιάσεως τῆς Λέσβου μὲ τὴν ἔναντι Μικρασιατικὴν ἀκτὴν καὶ τῆς στενῆς ἐπαφῆς πρὸ τοῦ 1922 τῶν κατοίκων τῆς νήσου μὲ τὸν ἐκεῖ ἑλληνικὸν καὶ τουρκικὸν πληθυσμόν, ἔπειτα δὲ καὶ ἐκ τῆς ἐγκαταστάσεως ἐνταῦθα προσφύγων ἐκ τῆς ἑκείνης, παρατηρεῖται ἐμφανὲς ἐπί-

Εἰκ. 1. Τὸ ὄργανον οὔτι.

δράσεις τῆς ἀνατολικῆς μουσικῆς πρὸς τὰς ἐκ τῶν χορῶν. Οὔτω ἐκτὸς τῶν συρτάων χορῶν, Πολιτικῶν καὶ Μυτιληναίων, ὡς καὶ τοῦ χασάπικου, χορεύονται εἰς τὴν νήσον ὁ ζεῖμπέκικος, οἱ καρσιλαμάδες ἡ χορὸς τοῦ μαχαιριοῦ ἢ Κιόρογλου, τοῦ ὁποίου ἡ μελωδία εἶναι σχεδὸν ἡ ἴδια μὲ τὴν τοῦ χοροῦ τοῦ μαχαιριοῦ εἰς Κύπρον εἰς πεντάσημον ρυθμὸν 5/8, ἐπίσης ὁ χορὸς «μπεκί», ποὺ εἶναι ζεῖμπέκικος εἰς ρυθμὸν ταχύτερον. Συνηθίζονται ἔτι οἱ ἀμάνεδες, τὰ πεστρέφια καὶ τὰ σαρκιά.

Μουσικὰ λαϊκὰ ὄργανα ἐν χρήσει σήμερον εἰς τὴν Λέσβον εἶναι τὸ βιολί, τὸ σαντούρι, τὸ οὔτι (εἰκ. 1) καὶ τὸ τουμπελέκι (εἰκ. 2).

Ὁ ζουρνὰς μὲ συνοδείαν μεγάλων νταουλιῶν, ποὺ ὑπῆρχε παλαιότερον λίαν διαδεδομένος, ἔχει τελείως ἐξαφανισθῇ. Δημοσιεύομεν τὴν φωτογραφίαν (βλ. εἰκ. 3) ἑνὸς γνωστοῦ ζουρνατζῆ ἀπὸ τὴν Ἀγιά-

Εἰκ. 2. Τὸ τουμπελέκι.

¹ Μυτιλήνη 1953. (Ἔκδοσις Δελτίου τῆς Ἑταιρείας Λεσβιακῶν Μελετῶν, ἀρ. 1).

σον, ὁ ὁποῖος ἀπεβίωσεν κατὰ τὸ 1933, χωρὶς νὰ ὑπάρξῃ ἀντικαταστάτης του.

Ἀπὸ τὴν ἠχογραφηθεῖσαν ὕλην ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον παρουσιάζουν τὰ ἀποκριάτικα τραγούδια καὶ τὰ κάλαντα.

Τὴν Καθαρὰν Δευτέραν εἰς τὰ χωρία Ἁγιάσος καὶ Ἁγία Παρασκευή, εἰδικῶς μετῃμφιεσμένοι, γυναῖκες καὶ ἄνδρες, περιφέρονται εἰς τὰς ὁδοὺς ἄδοντες ἄσεμνα σκωπτικὰ τραγούδια καὶ δίστιχα. Κατὰ τὸ ἑσπέρας συνεχίζουν τὰς διασκεδάσεις εἰς τὰς οἰκίας φίλων ἢ συγγενῶν καὶ δίχως «τὶς μουντσούνης», δηλ. τὰ προσωπεῖα.

Εἰκ. 3. Λαϊκὸς μουσικὸς παίζων ζουρνά.

Τὸ παρατιθέμενον κατωτέρω ἀποκριάτικο τραγούδι: «Πῶς τὸ τρίβουν τὸ πιπέρι» εἶναι παρωδία τοῦ γνωστοῦ πανελληνίου ἄσματος μὲ τὸν ἴδιον τίτλον. Τοῦτο ἠχογραφήθη εἰς τὴν Ἁγιάσον. Ἐκτελεῖται ἀπὸ ἓνα κορυφαῖον τραγουδιστήν, ὅστις στέκεται εἰς τὴν μέσην ἑνὸς κύκλου καὶ τραγουδεῖ τὸν πρῶτον στίχον, τὸν ὁποῖον ἐπαναλαμβάνουν ἐν χορῷ οἱ ἄλλοι τραγουδισταί, ἐνῶ συγχρόνως βηματίζουν ρυθμικὰ καὶ ἐκτελοῦν τὰς σχετικὰς κινήσεις. Ὁ σκοπὸς εἶναι εἰς τὸν τρόπον τοῦ Ρὲ (ρὲ=μί), ὅστις ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸν Α' ἤχον τῆς Βυζαντινῆς μουσικῆς καὶ εἰς τὸν ρυθμὸν τῶν 2/2 εἰς δύο κινήσεις.

♩ ~ 70-79

ΕΝΑΣ

Πῶς, μου. ρέ, πῶς ——— τοῦ τρίβ-γουν τοῦ — πι.

ΟΜΑΣ

πέρ' —, πῶς, μου. ρέ, πῶς τοῦ τρίβ-γουν τοῦ πι.

ΕΝΑΣ

πέρ' — πῶς τοῦ τρίβ-γουν τοῦ — πι — πέρ' — γ-οὶ δια-

ΟΜΑΣ

δόλ' γ-οὶ κα. λου. γέρ' —, πῶς τοῦ τρί- γουν

τοῦ — πι — πέρ' — γ-οὶ δια- δόλ' γ-οὶ κα. λου. γέρ'

ΕΝΑΣ

κουκ. κι, μω. ρέ, — — — — — πι — πέ - ρι

ΟΜΑΣ

ν- ἔ - σπει - ρα κουκ. κι πι. πέ - ρι —

ν- ἔ - σπει - ρα στοῦ — φούρνου μας τὴν τρούλ - λη.

Πῶς, μουρέ, πῶς τοῦ τρίβγουν τοῦ πιπέρ', (δὶς)
 πῶς τοῦ τρίβγουν τοῦ πιπέρ'
 γ'-οὶ διαβόλ' γ-οὶ καλουνγέρ'.

Τρί-, μωρέ, τρίβ'σι τον, ξιτρίβ'σι τον, (δὶς)
 τριβ'σι τον, ξιτρίβ'σι τον, ψουλουνκουπανίγ'σι τον.

Κουκκί, μωρέ, κουκκί πιπέριν ἔσπειρα, (δὶς)
 κουκκί πιπέριν ἔσπειρα
 στοῦ φούρνου μας τὴν τρούλλη¹.

¹ Λ.Α. ἀρ. 2765, σ. 50, ἀρ. Ε.Μ.Σ. 7974, ταιν. 557Α1, τραγ. : Χαρίλ. Κορομηλάς; (56)
 καὶ ὁμὰς ἀνδρῶν.

Τὸ τραγούδι τῆς Τράτας τραγουδιέται τὰς ἀπόκρεως. Τοῦτο ἠχογραφήθη εἰς τὸ χωρίον Μανταμάδος. Κατὰ πληροφορίας τοῦ τραγουδιστοῦ Στρατῆ Χηροπαῖδα· ἐτῶν 66, «τὴν Καθαρὴν Δευτέρα κάνανε ἓνα ρόμβο, κάτι σὰν σχέδιο (σχῆμα) τράτας. Βάζανε τριγύρω ἄδειους σάκκους καὶ μπαίνανε μέσα οἱ μασκαράδες μὲ φορεσιὰς ψαράδων (τραταροῖ), δηλαδή μὲ βρακιά ἄσπρα καὶ πουνάμισα ἄσπρα. Κρατούσανε καὶ κάτι ξύλα σὰν κουπιά. Στὴ μέση τῆς «Τράτας» ὑπῆρχε ἓνα καρούλι μὲ σχοινί. Μασκαρεμένοι ἔτσι περιδιάβαζαν τὶς γειτονιὰς μιμούμενοι τὸ ψάρεμα τῆς τράτας, τραγουδώντας πειρακτικὰ καὶ ἄσεμνα δίστιχα.

Κατὰ τοὺς γάμους τραγουδοῦν διάφορα ἐπαινετικά δίστιχα, μὲ τὰ ὅποια ἐξυμνοῦν τὴν νύμφην, τὸν γαμβρὸν καὶ τοὺς συμπεθέρους. Εἰς κάθε δίστιχον ἀκολουθεῖ πάντοτε γύρισμα, τὸ ὁποῖον λέγεται εἰς τὴν Ἀγιάσον «μαραμπάς». Εἰς τὴν ἐκτέλεσιν σήμερον τραγουδιῶν τοῦ γάμου, καθὼς καὶ τῆς κούνιας, προσαρμόζονται συνήθως μελωδίαὶ λαϊκῶν ᾠσμάτων, ποὺ προέρχονται ἀπὸ ἄστικά κέντρα. Ἐτσι ἠχογράφησα νυφικά τραγούδια εἰς τὸν σκοπὸν τοῦ γνωστοῦ λαϊκοῦ τραγουδιοῦ τῶν Ἀθηνῶν «τὸ γιλεκάκι ποὺ φορεῖς» καὶ τραγούδια τῆς κούνιας μὲ τὸν σκοπὸν τοῦ τραγουδιοῦ «τῆς Σαμιώτισσας».

Παλαιότερον τὰ γαμήλια τραγούδια ἐτραγουδοῦντο μὲ ἰδιαίτεραν μελωδίαν.

Τὸ κατωτέρω τραγούδι ποὺ δημοσιεύουμε μὲ τὸν τίτλον «Στοὺν κ' νᾶ» εἶναι ἀνταρραμένο μὲ ἓν παλιὸν γαμήλιον ᾠδόν.

Ὁ τραγουδιστὴς κ. Π. Βουνάτσος ἀπὸ τὸ Πέσμαρι μᾶς πληροφορεῖ: «Στὸ χωριό μας τὰ παλιὰ τὰ χρόνια, ὅταν ἐπράξατο νὰ γίνη γάμος, καλοῦσαν τὴν παρामονή τὶς κοπέλλες τοῦ χωριοῦ νὰ πᾶνε νὰ τραγουδήσουν τὴ νύφη.

Ἐξω ἀπὸ τὸ σπίτι τῆς νύφης περιέμενε μιὰ κοπέλλα διακριτικὰ στολισμένη καὶ ὅσες περνοῦσαν τοὺς ἔβαφε τὰ νύχια μὲ μιὰ καφὲ σκόνῃ, ποὺ λέγεται «Κνάς». Ἀνέβαιναν οἱ κοπέλλες ἀπάνω μὲ βαμμένα νύχια, ποὺ ἦταν τὸ διακριτικὸ σημεῖο τοῦ καλέσματος, καί, ἀφοῦ ἐμαζεῦοντο ὅλες, ἔβαζαν τὴ νύφη στὸ μέσον τοῦ δωματίου πάνω σὲ μιὰ στολισμένη καρέκλα κ' ἓνα γύρω οἱ κοπέλλες ἄρχιζαν νὰ τῆς τραγουδοῦν τὰ παινέματά της, τὰ προικιά της, τὴν καλὴ ἀνατροφή ποὺ τῆς δῶκαν οἱ γονεῖς της καὶ πολλὰ ἄλλα τραγούδια ἐπαινετικά, σχετικὰ μὲ τὴν νύφη».

Τὸ τραγούδι: «Στοὺν κ' νᾶ» ἀνήκει εἰς τὸν τρόπον καὶ τὴν τονικὴν τοῦ Ρὲ (Α' ἦχος τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς) καὶ εἰς ρυθμὸν ἐπτάσημον (7/8) εἰς τρεῖς κινήσεις.

Ω! ὁμορφό μου πορτοκάλι
 φύλλα πράσινα
 σὰ θὰ μ' ἀγαπᾷς νταγιάντα (=κράτα, ὑπόφερνε)
 τραύα βάσανα¹
 Ὅμορφό μου πορτοκάλι
 φύλλα πράσινα

Νύφη μου, ἀγαπώμενη,
 ποιά μέρα ἐγεννήθηκε
 καὶ πῆρες τέτοια λεβεντιά,
 εὐχάριστα νὰ ζήσης.

Ὁχ! Σκέπτομαι, συλλογίζομαι
 τραγούδι ν' ἀρχινήσω,
 νύφη, κουμπάρο καὶ γαμπρό
 νὰ τοὺς εὐχαριστήσω.

Ὁμορφό μου πορτοκάλι
 φύλλα πράσινα
 σὰν θὰ μ' ἀγαπᾷς νταγιάντα,
 τραύα βάσανα¹.

Τὸ ἔθιμον τοῦ Κλήδονα ἀπαντᾷ εἰς ὅλην τὴν νῆσον, τελούμενον συμφώνως πρὸς τὴν παραδεδομένην συνήθειαν. Κατὰ τὰς σχετικὰς πληροφορίας ἡμῶν ἀπὸ τὸ χωρίον Κλειῶ πρέπει νὰ εἶναι «τὸ το'κάλ' ἀμεταχείριστο καὶ νὰ εἶναι σκεπασμένο μὲ κόκκινη φοινίκα (=ματσούκα, μαντήλι). Βάζουν τσεσμέ (ἀλφυγαριά) πάνου ἀπὸ

¹ Λ.Α. ἀρ. 2765, σ. 91, Ε.Μ.Σ. 8018, ταιν. 563 Α¹.

τὸ παννί. Ἀφοῦ ρίξουνε μέσα στὸ τσ'κάλ' τὰ διάφορα ἀντικείμενα (σκουλαρίκια, δακτυλίδια, τοιμπιδάκια κλπ.) κλείνουνε τὸ τσ'κάλ' μὲ μιὰ ἀλυσίδα καὶ τὴν κλειδώνουνε μὲ μιὰ κλειδαριὰ ἀποσπεροῦ, ὅταν πρωτοβραδυάσῃ. Τὴν αὔριγο ἀνοίγουνε τὴν κλειδαριὰ καὶ λένε τὰ τραγουδέλια βγάζοντας ἕνα-ἕνα δίχως νὰ βλέπουν τ' ἀντικείμενα. Ὅταν τελειώσουν, ἡ κάθε κοπελλιά παίρνει στὸ στόμα της νερὸ ἀπ' τὸ τσ'κάλ' καὶ πηγαίνει στοὺς τρίστρατον κι ὅποιον δῇ, ἀπὸ τὸ γράμμα ποὺ ἀρχίζει τὸ ὄνομά του, θὰ πάρῃ κι αὐτὴ ἄντρα. Τὸ νερὸ ποὺ ἔχουν στὸ στόμα τους τοὺν φρομαῖζουν στὸν διαβάτη».

Τὰ δίστιχα ποὺ τραγουδοῦνται ἀλληλοδιαδόχως εἶναι ἕνα ἐπαινετικὸ καὶ ἕνα σατυρικό. Ἀλλοτε ἤδοντο καὶ δίστιχα ἄσεμνα.

Εἰς τὰ χωρία τῆς Λέσβου ἀπαντᾷ μεγάλη ποικιλία καλάντων. Οὕτω, πλὴν τῶν πανελληνίως γνωστῶν, εἶναι ἐν χρήσει καὶ τοπικά. Ἐνδιαφέροντα εἶναι τὰ κάλαντα τῶν Φώτων. Εἰς τὸ χωρίον Μανταμάδος οἱ νέοι περιέρχονται τὰ σπίτια, ὁ δὲ ἀρχηγὸς τῆς ομάδος τῶν καλαντιστῶν κρατεῖ ἕνα κούτσουρο «τὴν κουσ'κούδα», ἕνα ραβδί ποὺ τὸ κεφάλι του εἶναι κορδονιστῶν καὶ κτυπᾷ ρυθμικῶς τὴν θύραν καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ ἔσματος.

Ἡ παρατιθεμένη κατωτέρω μελοποίησις καλάντων τῶν Φώτων ἀνήκει εἰς τὸν τρόπον τοῦ Ρε καὶ χον. Μὴ Ρε. Ὁ ρυθμὸς εἶναι δίστιχος εἰς δύο μέτρους. Ἡ καταλήξις τῆς μελωδίας παρουσιάζει πρωτοτυπίαν, διότι καταλήγει εἰς μίαν τετάρτην ἄνωθεν τῆς τονικῆς (Σὸλ) ἀντὶ τοῦ Ρε. ὅπως εἶναι συνήθως ὁ κανὼν.

♩ 69-72

1. Κα. λήν ἐ - σπέ - - - ραν - , ἄρ - - χον - - - ΤΕΣ - , κι' ἄν - - - εἶ - ναι ὁ - ρι - - - σμός - - - σας, Χριστοῦ τὴν θεί - - - αν θά - - - πτι - - - σιν - - - νὰ - - - πῶ σ' ἄρ - - - χον - - - τι - - - κό - - - σας. 2. Αὐ - ρι - - ον εἶ - - ναι - - - Τον

Καλὴν ἐσπέραν, ἄρχοντες, κι ἂν εἶναι ὁρισμός σας,
Χριστοῦ τὴν θείαν βάπτισιν νὰ μπῶ σὶ ἄρχοντικό σας.
Ἀῦριο εἶναι τῶν Φωτῶν, π' ἀγιάζ' ὁ κόσμος ὅλος
καὶ οἱ παπᾶδες περπατοῦν καὶ τὸ σταυρὸ σὶ χέρι
καὶ μέσ' σὶ σπῖτια μπαίνουνε καὶ λέν' τὸν Ἰορδάνη¹.

Ἡ ἑτέρα παραλλαγή ἐτραγουδεῖτο παλαιότερον, σήμερον δὲ αὕτη ἔχει ἐγκαταλειφθῇ συντηρουμένη μόνον ὑπὸ τῶν γεροντοτέρων. Ἀνήκει δὲ εἰς τὸν τρόπον καὶ τον. τοῦ Ρὲ καὶ εἰς τετράσημον ρυθμὸν (4/8) εἰς δύο κινήσεις.

♩ ~ 98 - 108

1 Σή - με - ρα τὰ Φῶ - τα κοί - α. φω - τι - σμοί
κί χα - ρές μι. γὰ - νὰ ποὺ βα - σιτῶν ἡ Παναγία
2 Νὰ καὶ γ. ἡ Κυ - ρά - μας ἡ Παναγία
πο - τα - μό. 3 Κά - τω ὁ πο - τὰς Ἰορ - δά - νη τὸν
πο - τα - μό ποὺ βα - σιτῶ σὸν χέ - ρι τὸν ἁ - γία - σμό.

Σήμερα τὰ Φῶτα κι ἀφωτισμοί
κι χαρὲς μιγάδες καὶ γι-ἁγιασμοί.
Νὰ καὶ γ. ἡ Κυρά μας ἡ Παναγία
κάτω σὶ τὸν Ἰορδάνη τὸν ποταμό, (δὶς)
ποὺ βασιτᾷ σὶ χέρι τὸν ἁγιασμό,
ποὺ βασιτᾷ σὶ χέρι βιργὶ κι οὐ
κι τοὺν ἅγιο Γιάννη παρακαλεῖ:
"Ἄγιο Γιάννη, ἀφέντη κι Προδρόμε".

¹ Λ.Α. ἀρ. 2765, σ. 95, Ε.Μ.Σ. 8021, ταιν. 563 Α4, τραγ.: "Ὁμιλος νέων.

² Λ.Α. ἀρ. 2765, σ. 98, Ε.Μ.Σ. 8025, ταιν. 563 Α8, τραγ.: Στρατῆς Χηροπαίδης.

Εἰς τὸ χωρίον Μανταμάδος ἠχογράφησα, ἐπίσης ἀπὸ τὸν ὄμιλον νέων, τρεῖς παραλλαγὰς καλάντων τῶν Βαΐων, αἱ ὁποῖαι παρουσιάζουν ἰδιοτυπίαν εἰς τε τὸ κείμενον καὶ τὴν μελωδίαν τῶν.

Ἐκ τοῦ ναυτικοῦ βίου παρατίθεται κατωτέρω ἡ μουσικὴ σχετικοῦ ὕμνου ἐκ Πλωμαρίου. Ἦχογραφήθη ἀπὸ τὸν κ. Βρασίδαν Λαγουμίδη, ἔτων 75. Ὡς οὗτος μὲ ἐπληροφόρησεν ὑπῆρχε παλαιότερον ἢ συνήθεια, πρὶν ξεκινήσῃ ἕνα καράβι, νὰ λύνη τὸ παλαμάρι κόρη παρθένος διὰ νὰ πραγματοποιηθῇ τὸ ταξίδι καλῶς.

Ὁ τρόπος καὶ ὁ τόνος εἶναι τοῦ Ρε (Μι²=Ρε²). Ὁ ρυθμὸς εἶναι ἐλεύθερος καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἔχει καθορισθῇ ἀκριβῶς.

Ἡ ρυθμικὴ ἔνδειξις εἶναι κατὰ συνθήκην σχετικὴ.

"Α - ψε, κό - ρη, τὸ - φα. νά - ρι
 κί - κα - τέ - για - λό -
 κί - κα - τέ - για - λό.
 Βρέ 'δῶ που - λιὰ - σε - ζά. ρου. νε -
 κα - ρά. δια - βολ - τα - τζά - ρου. νε.

Ὕμνος, κόρη, τὸν φανάρι
 καὶ κατέβα στὸ γιαλό. (δὲς)
 Βρέ δῶ πουλιὰ δὲ ζάρονε
 καράβια βολταζάρονε. (δὲς)
 Ἐδῶ πουλιὰ δὲν ζάρονε
 Νὰ μοῦ λύσης παλαμάρι. (δὲς)
 Πῆρ' ἀγέρας νὰ διαβῶ.
 Μιὰ σακουλέβα Ψαριανή,
 βρέ, ὀρτσάρει γιὰ τὴν Καλλονή.
 Μιὰ σακουλέβα Ψαριανή¹.

¹ Λ.Α. ἀρ. 2765, σ. 66, Ε.Μ.Σ. 7989, ταιν. 559 Α9, τραγ. : Βρασίδης Λαγουμίδης (75).

R É S U M É

**Mission musicale dans l'île de Lesbos (Mytilène)
du 11 août au 10 septembre 1963**

par St. Caracassis

Durant sa mission l'auteur a travaillé dans les villages suivants : Aghiásson, Plomári, Plaghia, Meghalo-Horio, Sykaminéa et Skala-Sykaminéas, Stypsi, Pétra, Molyvos, Kalloni, Arisvi et Aghia Paraskévi. Il a obtenu 317 enregistrements, dont 292 de chansons et danses populaires. Les autres enregistrements sont consacrés à divers sujets folkloriques.

Ces enregistrements, dont le texte a été noté en 288 pages (manuscrit no 2765), comprennent les catégories de chansons populaires que le peuple grec chante d'habitude dans les diverses circonstances de sa vie sociale et religieuse. L'auteur a noté en outre en 154 pages diverses mœurs, coutumes et légendes, concernant la vie spirituelle et sociale du peuple lesbien. Parmi les enregistrements, les chansons du carnaval et les kalanda (chansons de quête) présentent un intérêt particulier. La mélodie (p. 354) que nous publions, est une parodie d'une chanson très connue que l'on chante pendant le Carnaval. Le soliste reste au milieu d'un cercle de chanteurs, qui répètent chaque vers chanté par lui en marchant et en faisant des gestes comiques. Le mode est de Ré (ré=mi) qui correspond au premier mode de la musique ecclésiastique byzantine. Le rythme est de 2/2 en deux mouvements.

La chanson de la p. 356 est liée à une ancienne coutume nuptiale. La veille du mariage on invitait les jeunes filles du village à la maison de la mariée pour qu'elles chantent ses louanges. A l'entrée de la maison une jeune fille vêtue d'un habit réservé à cette occasion mettait sur les ongles des jeunes filles qui entraient du henné, signe d'invitation. Le mode et la tonalité sont ceux de Ré (1er mode de la musique ecclésiastique byzantine) et le rythme est de 7/8 en trois mouvements ($\dot{\cdot}$ $\dot{\cdot}$ $\dot{\cdot}$).

La musique des kalanda de l'Épiphanie (p. 357), dans le mode de Ré (ré=mi) et dans la tonalité de Mi⁹ (ré=mi), présente la particularité d'avoir une catalèxe au-dessus de la tonique (sol), et non sur la tonique, qui est le Re². Le chef du groupe des jeunes gens qui vont de maison en maison chanter les kalanda tient à la main une bûche avec laquelle il frappe sur la porte rythmiquement, pendant toute la durée de la chanson.

L'autre variante des kalanda (p. 358) est plus ancienne et est connue seulement des vieux. La mélodie est en Ré (mode et tonalité) et le rythme de 4/8 se divise en deux mouvements.

La dernière mélodie publiée (p. 359) est une chanson de marins, de Plomari. Jadis, on avait coutume, avant le départ d'un bateau, de faire délier la corde d'amarrage par une jeune vierge, afin d'assurer au bateau une bonne traversée. Le mode et la tonalité sont de Ré ($mi^2 = ré^2$). Le rythme est libre «ad libitum» et par conséquent l'indication donnée est approximative.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ